AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2013 / 62 • Temmuz

ERMENİ HUKUKÇULAR FORUMU VE TÜRKİYE

Ömer Engin LÜTEM

5 Temmuzda Erivanda Ermenistan, Karabağ ve Diaspora hukukçuların katıldığı İkinci Tüm Ermeni Hukukçular Forumu toplanmıştır.

Başkan Sarkisyan açılış konuşmasında Ermeni soykırımı ile ilgili yasal sorunların Forumun dikkat merkezini oluşturduğunu, hukukçuların bu soykırımın uluslararasında tanınmasına teorik ve pratik katkıda bulunduklarını, çeşitli ülkelerin dikkatinin Ermeni soykırımının 100. yıldönümüne çekilmesi için hukukçuların çabalarının övgüye değer olduğunu, bu çabaların dünyanın başka yerlerinde de soykırım suçunun önlenmesine katkıda bulunacağını söylemiştir. Ardından Ermeni soykırımının uluslararasında tanınması, kınanması ve sonuçlarının ortadan kaldırılması her zaman için gerekli olacaktır. Ermeni Devleti var oldukça bu tarihi gerçeği reddetmek ve unutturmak için tüm çabalar başarısız olmaya mahkûmdur. Bu insanlığa karşı en büyük suç şeyden önce ve ilk olarak bizzat Türkiye tarafından tanınmalı ve kınanmalıdır demiştir.

Ermeni soykırımı iddialarının diğer ülkeler ve başlıca uluslararası kuruluşlar tarafından tanınması Ermenistan tüm devlet başkanlarının ve diğer yetkililerinin üzerinde özellikle durdukları bir konu olmakla beraber, bu olayın Türkiye tarafından soykırım olarak tanınması ve kınanması hususunda açık bir talepte bulunulmamıştı. Protokollerin akamete uğramasıyla beraber Başkan Sarkisyan Türkiyeye yönelttiği eleştirilerin dozunu arttırmış ve yaklaşık iki yıldır ise, Ermeni soykırım iddialarının 100. yılını anmak için bir Devlet Koordinasyon Komitesi kurulmasına paralel olarak, Türkiyenin soykırım iddialarını tanımasını ve kınamasını istemeye başlamıştı. Ayrıca sadece tanıma ve kınamanın da ötesine de geçilerek soykırımın sonuçlarının ortadan kaldırılması üzerinde ısrarla durmuştu. Bu deyimle kastedilen tehcire uğramış Ermenilerin torunlarına tazminat ödenmesi, kiliselerinki dâhil, el konan Ermeni mallarının iade edilmesi ve Türkiyeden Ermenistana toprak verilmesidir. Ancak toprak verilmesi konusuna, Başkan Sarkisyan dâhil, diğer resmi kişilerin değinmediği görülmüştü.

Deyim yerindeyse bu eksiklik, Ermenistan Başsavcısı Agvan Hovsepyanın aynı gün Hukukçular Forumunda yapmış olduğu bir konuşmayla, giderilmiştir. Adı geçen Ermeni soykırımı kurbanlarının mirasçılarına (tehcir edilenlerin torunlarına) maddi tazminat ödenmesi, kilise binalarının ve kilise arazilerinin Ermeni Kilisesine iade edilmesi ve kaybettiği topraklarının Ermenistan Cumhuriyetine geri verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Hovsepian Türkiye- Ermenistan sınırının hukuken çözümlenmediğini ileri sürmüş ve bu

bağlamda Sevr Antlaşması hakkında bazı Diaspora çevrelerince savunulan fikirleri tekrarlayarak Sevrin Lozan Antlaşmasında reddedilmediğini, bu anlaşma ile Amerikan Başkanına verilmiş olan sınırları saptama görevinin yerine getirildiğini ve Başkan Wilsonun hakemlik kararının geçerli olabileceğini, Lozan Antlaşmasının Türkiye-Ermenistan sınırı hakkında bir hüküm içermediğini, Türkiye-Ermenistan sınırını saptayan ve 1921 yılında Sovyetler Birliği ve Türkiye arasında imzalanan Moskova Antlaşmasının ve aynı yıl Türkiye Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan arasında imzalanan Kars Antlaşmasına itiraz edilebileceğini söylemiştir. Başsavcı bu itirazını sözkonusu anlaşmaların uluslararası antlaşma sayılamayacağı, zira imzalayanların o sırada uluslararasında tanımış devletler olmadığı, ayrıca Ermenistanın Kars Antlaşması müzakerelerine katılmadığı ve anlaşmayı imzalamadığı gibi hukuken tutarlı olmayan bazı düşüncelere dayandırmaktadır.

Diğer yandan Başsavcı Azerbaycanın Karabağdan başka, eskiden Erivanın da Azerbaycan toprağı olduğu görüşlerine karşı çıkılması gerektiğini ve bu arada Nahcivanın Ermenistanın ayrılmaz parçası olduğunun da savunulabileceğini belirtmiştir.

Hovsepyan bu sorunların çözümlenmesi için hukuki gerekçelere dayalı geniş bir talepler paketi üzerinde çalışılması ve sonuçlarının, Uluslararası Adalet Divanına sunulmak üzere, Ermenistan makamlarına verilmesini istemiştir.

Böylece Ermenistan Başsavcısı Türkiyeden den açıkça toprak talep eden ilk Ermenistan resmi şahsiyeti olmuştur. Hovsepianın kendi adına konuştuğu akla gelebilirse de bu kadar önemli bir konuda Başkan Sarkisyanın tasvibini almadan konuşma yapmasını düşünmek zordur.

Bu aşamada sadece Ermenistanın yukarıda saydığımız taleplerinin yasal dayanaklarının saptanması söz konusudur. Bu zaman alacaktır. Ancak Başkan Sarkisyan Türkiyenin soykırım iddialarını tanıması sürecinin 2015ten sonra da sarkacağını daha önce ifade etmiş olduğundan Ermenistan için ivedi bir durum yoktur; hatta bu taleplerin önümüzdeki yıllarda uzun uzun tartışılmasının propaganda bakımından daha iyi olduğu, günün birinde Ermenileri tatmin etmek fikrinin belirmesi ve bu çerçevede bazı tavizler alınması da düşünülmüş olabilir.

Ermeni taleplerinin diğer ülkelerden destek görüp görmeyeceğine gelince, günümüzde toprak talepleri, Birleşmiş Milletler ilkelerine aykırı olduğundan ve bazen savaşa kadar varabilen tepkilere yol açtığından, iyi karşılanmamaktadır. Diğer talepler ise Türkiyenin uluslararası konumu ile yakından ilgilidir. Güçlü Türkiye imajı bu gibi taleplere önem verilmesini engeller; aksi halde ise bunlar bir ölçüde olumlu yankılar yaratabilir. Bu arada Ermenistan önümüzdeki Kasım ayında Avrupa Birliği ile bir Ortaklık Antlaşması imzalayacak olduğundan ve bu antlaşmaya Avrupa Birliği tarafından, bazı stratejik düşüncelerle gerektiğinden daha fazla önem verildiğinden, 2014 yılında Avrupa Birliği üyesi ülkelerde ve Birlik organlarında Ermeni taleplerinin güçlü bir şekilde seslendirilmeye başlaması beklenebilir.

Sonuç olarak, Protokollerin akamete uğramasından sonra esasen çok gerilemiş bulunan Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin, özellikle toprak talebinin ortaya atılmasından sonra çok olumsuz yeni bir mecraya girmekte olduğu görülmektedir.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: LÜTEM, Ömer Engin. 2026. "ERMENİ HUKUKÇULAR FORUMU VE TÜRKİYE ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2013 / 62. Temmuz 08. Erişim Kasım 22, 2026. https://avim.org.tr/public/tr/Yorum/ERMENI-HUKUKCULAR-FORUMU-VE-TURKIYE

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır